

Tomasz Matuszak

"Jazda polska doby Wazów:
organizacja, uzbrojenie, taktyka", M.
Hubka, Piotrków Trybunalski 2007 :
[recenzja]

Piotrkowskie Zeszyty Historyczne 11, 234-236

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

kie ono jest, z wielką radością i ufnością, że było takie jakie powinno być. Cytuję następujący fragment: *Jestem na wsi, mam niewiele, ale dużo radości* (s. 56). Proste i piękne zarazem było stwierdzenie zawarte kilka stron dalej: *Prawdą jest, że aby być radosnym trzeba mieć niewiele*. Być może dlatego, że im będę miał więcej, tym większy będzie mój lęk, że to wszystko utracę.

Często się zdarza, że u schyłku życia doskonale pamięta się wydarzenia najodleglejsze w czasie, a mniej najbliższą przeszłość. Z całą pewnością nie jest to styl oryginalny, podobny charakter mają wspomnienia pisane *nim zgaśnie zachód słońca* przez innych ludzi – ten sam ból serca, ta sama radość wyzierająca z każdego słowa. W chwili gdy to piszę przychodzi mi na myśl historia pisana piórem innego człowieka z kresów mianowicie Tadeusza Konwickiego⁷.

Wspomnienia ks. A. Sawickiego poszerzyły bazę tzw. źródeł wywołanych, publikowanych, dostępnych historykom zajmujących się dziejami kościoła polskiego i ogólnie najnowszą historią Polski. Abstrahując od ich kontekstu historycznego, będą też z całą pewnością interesującą lekturą dla czytelników związanych sentymentalnie z osobą autora i Kresami Wschodnimi.

Aleksy Piasta

(Piotrków Trybunalski)

M. Hubka, *Jazda polska doby Wazów. Organizacja, uzbrojenie, taktyka*,
Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski 2007,
ss. 165+ryciny

Autorem recenzowanej pozycji jest Maciej Roman Hubka – młody badacz, historyk wojskowości. Absolwent piotrkowskiej Filii Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach⁸, specjalizujący się w staropolskiej sztuce wojennej, czego odzwierciedleniem jest niniejsza książka. Jest to pierwsza zwięzła publikacja tego Autora, choć znając Jego dotychczasowy dorobek, zapewne nie ostatnia⁹.

⁷ Por. wywiad jaki w połowie lat osiemdziesiątych przeprowadził z Tadeuszem Konwickim Stanisław Nowicki. S. N o w i c k i, *Pół wieku czyśćca. Rozmowy z Tadeuszem Konwickim*, Warszawa 1990, s. 7.

⁸ Obecnie Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach – Filia w Piotrkowie Trybunalskim.

⁹ M. Hubka w okresie studiów był aktywnym członkiem Studenckiego Koła Naukowego Historyków „Klio”, które reprezentował wielokrotnie na ogólnopolskich sesjach i konferencjach studenckich. Z tego okresu Jego działalności pochodzą pierwsze publikacje, które kształtowały zainteresowania tego badacza.

Podstawą opracowania niniejszej książki była praca magisterska, przygotowana w ramach seminarium prowadzonego w wyżej wymienionym ośrodku akademickim, przez prof. UJK dra hab. Zygmunta Matuszaka. Niewątpliwie relacje „mistrz i uczeń”, zaważyły w pewnym sensie na charakterze tej publikacji. Nie jest to uwaga krytyczna. Wręcz przeciwnie, znając dorobek naukowy i działalność dydaktyczną promotora¹⁰, zaważyła na jej charakterze. Jest to publikacja z różnych względów ciekawa i interesująca, bowiem pomimo bogatego obecnie rynku wydawniczego, obfitującego również w publikacje poświęcone różnym aspektom historii okresu XVI-XVIII w., tego typu ujęcia tematu trudno szukać na półkach księgarskich. Niestety pewien niedosyt budzi brak dystrybucji tego tytułu przez Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie. W ofercie wydawniczej na próżno bowiem szukać pracy autorstwa Pana Macieja Hubki¹¹, a szkoda... ponieważ w ten sposób i przy niewielkim nakładzie w jakim została wydana, może zostać niezauważona.

Cóż wyjątkowego jest w niniejszej pracy? Autor w sposób ciekawy i interesujący przedstawił główne problemy swojej publikacji, nie unikając kwestii polemicznych z dotychczasowym dorobkiem historiografii wojskowej. Niejako samokrytycznie, a może z asekuracji zarazem zaznaczając, że krytyczne uwagi, które przedstawił, mogą być kontrowersyjne. Należy tę uwagę rozumieć jako chęć wywołania dyskusji w środowisku historyków wojskowości przez młodego, acz obeznanego w danej problematyce historyka. Wobec powyższego wypada mieć nadzieję, że takowa rozgorzeje na łamach periodyków fachowych. Recenzowana książka stanowi bowiem efekt kilkuletnich badań Autora, prowadzonych przede wszystkim w oparciu o bogato wykorzystaną i zestawioną w bibliografii literaturę przedmiotu. Dzięki temu Autor mógł i przedstawił główne problemy historii jazdy polskiej, święcącej w owych latach, a mianowicie w dobie panowania Wazów, tryumfy na polach bitew Europy. W sposób metodycznie dokładny opisał uzbrojenie jazdy polskiej, a przede wszystkim jej ewolucję, polegającą na umiejętnym łączeniu wojskowości Wschodu i Europy w jedną, spójną całość umiejętnie kierowaną przez poszczególnych hetmanów. Ciekawie jak tylko można, przedstawił również zagadnienia związane ze stosowaną taktyką, co uczynił na przykładach wybranych bitew. Poszczególne zagadnienia uzupełnione zostały przez bardzo dobrze opracowane przypisy bibliograficzne. Należy w tym miejscu podkreślić ich bogatą głębię informacyjną i poprawność warsztatową. Niewątpliwie jest to efekt edukacji i opanowania warsztatu historyka, a zarazem umiejętnego stosowania zarówno odsyłaczy, jak i przypisów

¹⁰ Zob.: Z. M a t u s z a k, *Obrona operacyjna w wojskowości europejskiej 1914-1939. Wybrane problemy*, Piotrków Trybunalski 2004; Idem, *Obrona operacyjna w wojskowości polskiej w latach 1918-1939*, Piotrków Trybunalski 2004.

¹¹ Zob. ofertę wydawniczą na stronie <http://www.unipt.pl/wydawnictwo/index.html>, 25.09.2008 r.

polemicznych czy rozbudowanych często w informacje przypisów zawierających liczne definicje i wyjaśnienia terminologiczne. Treść pracy wzbogacona została rycinami (13 stron) przedstawiającymi uzbrojenie jazdy i piechoty oraz szkicami bitew (Byczyna, Kircholm, Kluszyn, Trzciana, Beresteczko i Warszawa). Szkoda natomiast, że wszystkie wyżej wymienione są w sepii, co powoduje niestety, że nie wszystkie są zbyt czytelne, a szkoda... Pewnym minusem pracy jest także brak indeksu nazw geograficznych i osobowych.

Praca została napisana w ujęciu problemowo-chronologicznym, ujętym w cezurach lat 1588-1668. Podzielona ona została na cztery rozdziały, a mianowicie: rozdział pierwszy *Ogólna charakterystyka wojskowości europejskiej (XVI-XVII wiek)*, rozdział drugi *Ogólna charakterystyka wojskowości Rzeczypospolitej doby Wazów*, rozdział trzeci *Organizacja i uzbrojenie jazdy polskiej doby Wazów* i rozdział ostatni *Taktyka jazdy polskiej doby Wazów*. Dwa pierwsze stanowią wprowadzenie, swoiste tło tematu zasadniczego, które skupione zostało w rozdziale trzecim i czwartym. Każdy z rozdziałów stanowi oddzielny problem, ujęty i przedstawiony w sposób ciekawy, często dla podkreślenia niektórych kwestii z zastosowaniem języka staropolskiego. Należy w tym miejscu podkreślić, że Autor wykorzystał liczne pamiętniki. Choć jak sam zaznaczył we wstępie, mają one jako źródła różną wartość informacyjną. Pewien niedosyt budzić może natomiast stosunkowo skromna ilość wykorzystanych materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie. Być może jest to subiektywna uwaga recenzenta, lub Autor ograniczając objętość swej pracy musiał z nich zrezygnować? Jak sam zaznacza na stronie 10 „*temat jest obszerny*”. Należy mieć jednak nadzieję, że ta drobna uwaga skieruje na przyszłość kroki badacza w kierunku tej szacownej instytucji – skarbnicy wiedzy wszelakiej. Także obejmującej szeroko rozumiane zagadnienia historii wojskowości polskiej.

Pomimo drobnych krytycznych uwag, należy podkreślić walor poznawczy tej pracy. Cel, jaki został postawiony przez Autora, należy uznać za osiągnięty. Specyfika tematu, jego ujęcie, a zarazem trudność z jaką borykał się Autor, aby nie pisać o wszystkim dookoła co wiązało się z daną epoką, zasługują na uznanie. Należy oczekiwać, że naturalną kolejną rzeczą, będzie być może opracowanie przez Macieja Hubkę, analogicznie ujętych tematów związanych z piechotą lub artylerią.

Tomasz Matuszak
(Piotrków Trybunalski)